

УДК 638.1.003

© 2011

*Ємець К. І., старший науковий співробітник,
Бугера С. І., кандидат сільськогосподарських наук*

Національний науковий центр «Інститут бджільництва ім. П. І. Прокоповича»

ВИТРАТИ ТА РЕАЛІЗАЦІЙНА ЦІНА НА ПРОДУКЦІЮ БДЖІЛЬНИЦТВА

Рецензент – кандидат сільськогосподарських наук Г. М. Гречка

Подано структуру фактичних виробничих витрат у цілому по пасіці, фактичні та нормативні витрати на одиницю продукції бджільництва з кожного її виду, відношення їх реалізаційних цін і фактичних витрат до нормативних витрат. Встановлено, що фактичні витрати в бджільництві нижчі від нормативних на 22,4–47,7 %, матеріально-технічна база не оновлюється. Для забезпечення розширеного відтворення галузі бджільництва в сучасних умовах господарювання базисом моделі ціноутворення на її продукцію не може служити розмір фактичних витрат. Реалізаційну ціну продукції бджільництва необхідно формувати на основі нормативних витрат.

Ключові слова: продукція бджільництва, фактичні витрати, нормативні витрати, реалізаційна ціна, собівартість.

Постановка проблеми. Бджільництво – специфічна галузь АПК, де одержують декілька видів продукції. Отже, й обліковувати витрати тут необхідно з кожного конкретного виду продукції окремо (меду, воску, бджолиного обніжжя, маток, бджолопакетів, прополісу, маточного молочка та ін.). Це дасть можливість вигідно визначитися з виробництвом продукції та її реалізаційною ціною.

Без належного догляду за бджолиними сім'ями виробництво продукції неможливе. Тому в бджільництві важливо враховувати матеріальні та трудові витрати не тільки на виробництво продукції, а й на догляд за бджолиними сім'ями.

Аналіз досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Ціна реалізації – важливий фактор конкурентоспроможності продукції. Значення цін в умовах ринкової економіки полягає в тому, що саме вони визначають структуру виробництва. На думку Ю. Д. Білик, помилка в ціноутворенні може підірвати ефективність і знизити прибутковість виробництва [1].

За будь-якого підходу до встановлення цін економічне середовище кожного товаровиробника спонукає постійно підраховувати свої індивідуальні витрати виробництва й співставляти їх із ринковою ціною. Кожен сільськогосподарський товаровиробник повинен виробляти не те, що він може виробити, а те, що можна вигідно

продати [2, 3]. Особливо це стосується галузі бджільництва, оскільки тут виробляється декілька видів продукції.

Мета і завдання досліджень. Мета роботи – встановлення витрат на продукти бджільництва, що доцільно використовувати при визначенні їх реалізаційної ціни. Завдання досліджень – аналіз загальних фактичних витрат по пасіці; порівняння реалізаційних цін і фактичних витрат із нормативними витратами з різних видів продукції бджільництва.

Матеріали і методи досліджень. Дослідження проводилися на базі пасіки Національного наукового центру «Інститут бджільництва ім. П. І. Прокоповича». Враховували трудові й матеріальні витрати, засоби та устаткування, що використовувалися для виконання робіт у бджільництві. Визначали елементи виробничих витрат, що відображені в кожній зі статей витрат для того, щоб усі витрати були враховані. Крім виробничих витрат встановлювали витрати на зберігання й збут по всіх основних продуктах бджільництва.

Для визначення фактичних витрат на одиницю продукції обліковували всю фактичну продукцію, отриману на пасіці.

На основі аналізу технологій догляду бджолиних сімей та виробництва продуктів бджільництва проводили розрахунок нормативних витрат (у натуральних і грошових вимірах) на одиницю продукції. При цьому враховували обсяг продукції, що може виробити бджолина сім'я за сприятливих умов догляду.

Результати досліджень. Структура фактичних виробничих витрат у цілому по пасіці комплексного напрямку виробництва ННЦ ІБдж. за 2009 і 2010 рр. відображена на рис. 1.

Найбільша частка витрат припадає на статтю «Оплата праці з нарахуваннями» (56,9 % – 2009 р. і 55,0 % – 2010 р.). Корми становлять, відповідно, 12,9 і 26,0 %. Як бачимо, відсоток кормів збільшився вдвоє у зв'язку зі значним подорожанням цукру: з 5,00 грн. у 2009 р. до 8,30 грн. – у 2010 році. Малі витрати по статті «Інвентар і обладнання» (лише 0,8 % від загальних витрат у пото-

чному році), бо матеріально-технічна база взагалі не оновлялася; в 2009 р. було незначне поповнення вуликів. У статтю «Матеріали» ввійшла вартість вошини, дроту, цвяхів. Транспортні витрати становили 9,7 % (2009 р.) та 11,9 % (2010 р.). За кожен рік пасіка двічі вивозилася на

медозбір.

Як видно з детальної характеристики статей витрат, вони були найнеобхідніші.

Розмір усіх фактичних витрат (виробничих, по зберіганню, реалізаційних) на одиницю продукції подано в табл. 1.

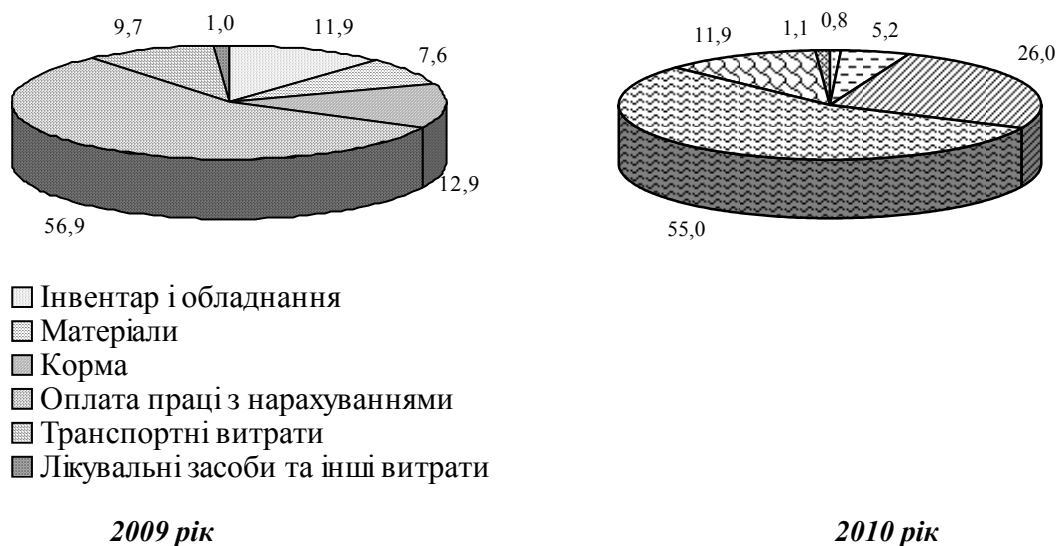

Рис. 1. Структура виробничих витрат

1. Фактичні витрати на одиницю продукції бджільництва

Назва продукції	Фактичні витрати на одиницю продукції, грн.			
	виробничі	по зберіганню	реалізаційні	усього
Мед, кг	13,79	3,02	3,74	20,55
Бджолине обніжжя, кг	69,10	23,37	16,85	109,32
Маточники з маточним молочком і маточною личинкою, шт.	2,21	0,85	1,74	4,80
Віск, кг	34,52	-	1,56	36,08
Бджолині пакети 4-рамкові, шт.	276,00	-	37,33	313,33

Витрати зі зберігання й реалізації продукції займають значну частку в загальній сумі витрат: меду – 32,9 %, бджолиного обніжжя – 36,8, маточників із маточним молочком і маточною личинкою – 54,0, воску – 4,3 і бджолопакетів – 11,9 % від загального їх обсягу відповідного виду продукції.

З проаналізованого видно, що навіть у мінімальну реалізаційну ціну виробник повинен включати не лише виробничі витрати, а й витрати зі зберігання та реалізаційні, – в іншому випадку господарство нестиме збитки.

Виходячи з минулорічних досліджень встановлено, що для забезпечення розширеного відтворення галузі бджільництва в сучасних умовах господарювання базисом моделі ціноутворення на її продукцію не може служити розмір факти-

чних витрат. Фактичні витрати на одиницю продукції бджільництва в 2009 році були нижчі від нормативних по кожному виду виробленої продукції в середньому на 22,4–44,1 %. Причина в тому, що придбання нового устаткування взагалі не відбувалося або лише в мізерній кількості.

Тому при встановленні ціни для реалізації бджолопродукції в період пасічного сезону необхідно використовувати нормативну собівартість. У бджільництві час понесення витрат і одержання продукції не збігається. Фактичні витрати по догляду за бджолиними сім'ями, що розподіляються на отриману продукцію, можна визначити лише після закінчення пасічного сезону.

Загальні нормативні трудові витрати на одиницю продукції показані в табл. 2, матеріальні – в табл. 3.

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО. ТВАРИННИЦТВО

Як видно з даних таблиці, найбільш трудомісткими є виробництво маточного молочка та відбір прополісу з вулика. Витрати робочого часу на одержання 1 кг вказаної продукції становлять, відповідно, 4930,06 і 1625,0 хвилин.

У 2010 році по досліджуваній пасіці отримано на одну бджолину сім'ю в середньому 27,8 ум. од.

бджолопродукції; фактична собівартість однієї медової одиниці становила 20,55 грн., нормативна – 30,65 грн.

Відношення реалізаційних цін і фактичних витрат до нормативних витрат на одиницю виробленої продукції бджільництва відображено на рис. 2.

2. Витрати часу на виконання основних робіт у бджільництві

Види робіт	Нормативні витрати робочого часу, хв.
Виконання робіт по догляду за однією бджолою сім'єю	637,05
Виробництво 1 кг меду	5,45
Виробництво однієї плідної бджоломатки	23,36
Виробництво 1 кг маточного молочка	4930,06
Виробництво одного маточника з маточним молочком і маточною личинкою	3,12
Виробництво 1 кг воску	170,69
Виробництво 1 кг бджолиного обніжжя	110,38
Формування одного чотирирамкового пакета	12,26
Виробництво 1 кг прополісу	1625,00
Виробництво 1 кг гомогенату трутневих личинок	384,00

3. Нормативні витрати на одиницю продукції бджільництва в цінах 2010 року

Назва продукції	Обсяг витрат, грн.
Мед	30,65
Бджолине обніжжя	152,81
Маточне молочко	5190,15
Прополіс	477,32
Бджолині матки	81,23
Бджолині пакети 4-рамкові	487,66
Віск	68,95
Гомогенат трутневих личинок	217,17
Маточники з маточним молочком і маточною личинкою	2,88

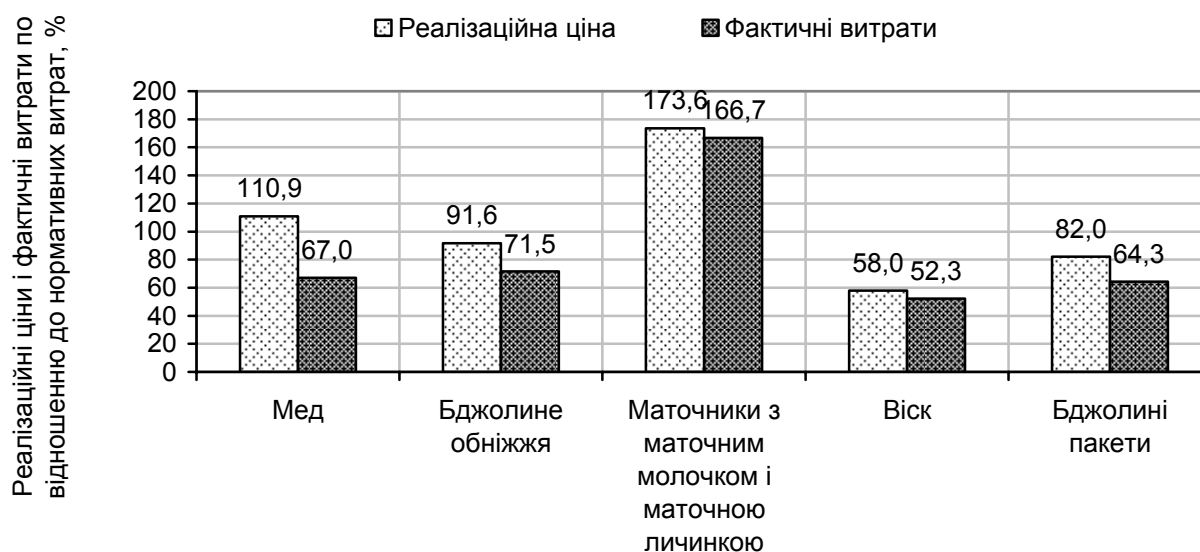

Рис. 2. Відношення реалізаційних цін і фактичних витрат до нормативних витрат із різних видів продукції бджільництва, % (нормативні витрати взято за 100%), 2010 р.

У 2010 році фактичні витрати на одиницю продукції бджільництва нижчі від нормативних із кожного виду виробленої продукції, крім маточників із маточним молочком і маточною личинкою. Так, по меду вони нижчі на 33,0 %, бджолиному обніжжю – 28,5, воску – 47,7 і по бджолиних пакетах – на 35,7 %. По маточниках із маточним молочком і маточною личинкою фактичні витрати вищі на 66,7 % від нормативних (значні витрати пов'язані з постійними поїздами на кочову пасіку при виробництві маточників для проведення прищеплень личинок і швидкого розміщення продукту в морозильній камері після його відбору).

Середні реалізаційні ціни вищі від фактичних витрат по кожному виду виробленої продукції. Проведені розрахунки свідчать, що по досліджуваній пасіці фактичні витрати можуть окупитися за умови, якщо рівень товарності продукції за такою ціною буде не нижчим 70,6 %. У 2009 році рівень товарності продукції, призначеної для реалізації, становив 89,3 %.

Порівняно з нормативними витратами реалізаційні ціни нижчі на бджолине обніжжя на

8,4 %, віск – 42,0, бджолині пакети – 18,0 %, вищі на мед – на 10,9 та маточники – на 73,6 %.

Отже, розрахунки за 2010 рік підтверджують минулорічний висновок, що реалізаційна ціна продукції бджільництва не може базуватися лише на розмірі фактичних витрат.

Висновки: 1. До собівартості, як розрахункової основи ціни на продукцію бджільництва, включаються витрати на догляд за бджолиними сім'ями, безпосереднє її виробництво, затарювання, зберігання та реалізацію.

2. Для забезпечення розширеного відтворення галузі бджільництва в сучасних умовах господарювання базисом моделі ціноутворення на її продукцію не може служити розмір фактичних витрат. У 2010 році фактичні витрати на одиницю продукції бджільництва нижчі від нормативних по кожному виду виробленої продукції (крім маточників із маточним молочком і маточною личинкою) в середньому на 28,5–47,7 %, у 2009 році – на 22,4–44,1 %. При визначенні реалізаційної ціни на бджолопродукцію необхідно враховувати нормативні витрати.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Білик Ю. А. Ціноутворення в умовах формування ринкових відносин в АПК / Ю. А. Білик. – К.: Урожай, 2002. – 168 с.
2. Ціни, витрати, прибутки агровиробництва та інфраструктура продовольчих ринків / За ред.

- О. М. Шпичака. – К.: ІАЕ УААН, 2000. – 585 с.
3. Ціноутворення в процесі реформування агропромислового комплексу України (1999–2001 рр.) / За ред. О. М. Шпичака. – К.: ІАЕ УААН, 2002. – 498 с.